

Anti- Pestprotocol

Hoe gaan wij op school om met pesten?

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord

Wat is pesten en hoe gaan wij hiermee om?

Preventieve aanpak

Signalering

Melden van pestgedrag

Het pestprotocol

Vijf sporen aanpak

Het stappenplan na melding van pesten

Bijlagen:

Bijlage I: Leidraad voor een gesprek met de gepeste leerling

Bijlage II: Leidraad voor een gesprek met de digitaal gepeste leerling

Bijlage III: Leidraad voor een gesprek met een leerling die pest

Bijlage IV: Digitaal pesten

Voorwoord

Een van de uitgangspunten op onze school is dat we al onze leerlingen een veilig pedagogisch klimaat willen bieden waarin zij zich goed kunnen ontwikkelen en waarin maximale leerprestaties mogelijk zijn.

Docenten, onderwijsondersteunend personeel, teamleiders, anti-pestcoördinator en schoolleiding bevorderen deze ontwikkeling door het scheppen van een open en prettige werksfeer in de klas en daarbuiten.

Er is ruimte voor iedereen om zichzelf te zijn zolang dat niet betekent dat de afgesproken regels overtreden worden of dat iemands persoonlijke grenzen overschreden worden. Pestgedrag vinden wij ongewenst gedrag.

Dit pestprotocol is geschreven voor de leerlingen, ouders en medewerkers van onze school. Het geeft het beleid van de school weer t.a.v. pesten.

Dit protocol is erop gericht om alle leerlingen, ouders en medewerkers op de hoogte te brengen van wat de school doet om een veilig schoolklimaat te bevorderen. Het hoofddoel van het protocol is het voorkomen en bestrijden van pesten door alle betrokkenen en duidelijkheid te geven over ieders rol. Daarnaast heeft het een informatieve en verwijzende functie.

Dit pestprotocol beschrijft wat we onder pesten verstaan, hoe pesten voorkomen kan worden en wat de aanpak is als er gepest wordt.

Dit protocol is voor vier jaar geldig. Na vier jaren wordt het protocol weer geëvalueerd en daar waar nodig aangepast. Indien noodzakelijk wordt het protocol tussentijds aangepast.

Voor de tekst van dit protocol is gedeeltelijk gebruik gemaakt van pestprotocollen van andere scholen en van het nationaal Onderwijsprotocol tegen pesten.

Katinka Nieuwendijk, Ondersteuningscoördinator
Tiny Wiegersma, Ondersteuningscoördinator
Yvonne Booltink, Anti-Pestcoördinator

Wat is pesten en hoe gaan wij hiermee om?

Definitie:

Pesten is het systematische en/of langdurig uitoefenen van psychologisch of fysiek geweld door één of meerdere personen ten opzichte van één persoon, met de intentie om de ander te kwetsen of bang te maken. Dat kan zowel offline als online.

De kenmerken van pesten:

- Pesten gebeurt systematisch
- Pesten gebeurt opzettelijk, het is een bewuste actie.
- Pesten is bedoeld om angst te veroorzaken of schade toe te brengen (fysiek, materieel of mentaal)
- Bij pesten is er altijd sprake van ongelijke machtsverhoudingen
- Pesten houdt niet vanzelf op, maar wordt eerder erger als er niet wordt ingegrepen.
- Pesten is een vorm van geweld en kan daardoor erg bedreigend zijn

Pesten is anders dan plagen. Bij plagen is de macht gelijk verdeeld, is er geen sprake van een slachtoffer en het is niet de bedoeling om elkaar kwaad te willen doen. Er is dus geen winnaar of verliezer. Plagen is ook meestal 1 tegen 1 en is makkelijk te stoppen.

In een klimaat waarin gepest wordt, kunnen alle leerlingen en medewerkers binnen school slachtoffer worden. Pestgedrag moet daarom door iedereen serieus genomen worden. Het lastige is dat veel pestgedrag zich vaak in het verborgene afspeelt, zodat het moeilijk is om er grip op te krijgen. Zelfs als pestgedrag opgemerkt wordt kan er zeer verschillend op gereageerd worden door omstanders. Dit geeft het belang van een pestprotocol aan.

Leerlingen en medewerkers moeten weten dat ze hulp kunnen krijgen in de school en hierom durven vragen. Docenten en onderwijsondersteunend personeel dienen oog te hebben voor de signalen van leerlingen. Samen met de ouders en leerlingen hebben zij een taak bij het tegengaan van pesten.

Preventieve aanpak

1. Elke mentor bespreekt aan het begin van het schooljaar de algemene afspraken en regels in de klas. Tevens bespreekt de mentor in zijn klas hoe er wordt omgegaan met pesten. Aan leerlingen wordt uitgelegd bij wie zij terecht kunnen als zij zelf gepest worden of als zij zien dat een ander gepest wordt (mentor, docent, ouders, vrienden, ondersteuningsteam, anti-pestcoördinator). Duidelijk wordt gesteld dat pesten altijd gemeld moet worden aan docenten/mentor en niet als klikken, maar als hulp bieden of vragen wordt beschouwd. Dit gebeurt in de eerste 6 weken van het nieuwe schooljaar.
2. In alle leerjaren wordt aandacht besteed aan pesten in één of meerdere mentorlessen.
3. Indien een mentor of docent daartoe aanleiding ziet, besteedt hij/zij expliciet aandacht aan pestgedrag in een groeps gesprek.
4. Alle medewerkers hebben een signalerende rol. Bij vermoedens van pesten, wordt er van hen verwacht dat zij adequaat reageren en een melding doen bij de mentor, zodat het gesprek tussen mentor en leerlingen ingezet kan worden.
5. Via het programma Meten is Weten vullen leerlingen in de brugklas een vragenlijst in met betrekking tot sociale vaardigheden, waarna leerlingen, in overleg met hun ouders, de mogelijkheid hebben om deel te nemen aan een training sociale vaardigheden.
6. Indien nodig kunnen de anti-pestcoördinator en leden van het ondersteuningsteam de mentoren en docenten ondersteunen tijdens verschillende fasen in het proces. Vanuit het ondersteuningsteam kan individuele begeleiding gegeven worden aan de pester en de gepeste.
7. De anti-pestcoördinator vraagt regelmatig aandacht voor pestproblematiek in de school.

Signalering

1. Alle medewerkers van de school (docenten, onderwijsondersteunend personeel, MT-leden) hebben een signalerende functie ten aanzien van pesten en onveilig schoolklimaat.
2. Vooral docenten, mentoren en conciërges hebben de meeste mogelijkheden om pestgedrag te signaleren.
3. Echter ook medeleerlingen, vrienden en ouders zijn belangrijke personen die signalen van pesten kunnen opvangen. Door hen goed te informeren over de route van melden, is de kans dat er gemeld wordt groter.

Melden van pestgedrag

1. Bij vermoeden van pesten is het belangrijk dat de mentor zo snel mogelijk wordt ingelicht, zodat hulp ingezet kan worden (zie stappenplan). Het vragen om een persoonlijk gesprek met de mentor is daarbij de beste manier.
2. Volg het stappenplan welke wij volgens de vijfsporenaanpak hanteren na melding van pestgedrag.

Het Pestprotocol

Vijf sporenaanpak

De school heeft zich verbonden aan de vijf sporen aanpak uit het Nationaal Onderwijsprotocol tegen pesten. Dit houdt in:

De algemene verantwoordelijkheid van de school

- De school zorgt dat de medewerkers voldoende informatie hebben over het pesten in het algemeen en het aanpakken van pesten.
- De school werkt aan een goed beleid rond pesten, zodat de veiligheid van leerlingen binnen de school zo optimaal mogelijk is, waardoor een klimaat ontstaat waarin pesten bespreekbaar gemaakt kan worden.
- Alle medewerkers van de school vervullen een voorbeeldfunctie bij het signaleren en tegengaan van pestgedrag.

Het bieden van steun aan de leerling die gepest wordt

- Het probleem wordt serieus genomen.
- Er wordt uitgezocht wat er precies is gebeurd.
- Er wordt overlegd over mogelijke oplossingen.
- Het aanbieden van hulp door de mentor, docent, coördinator of ondersteuningsteam.

Het bieden van steun aan de pester

- Het confronteren van de leerling(en) met zijn gedrag en de gevolgen hiervan voor de pester.
- De achterliggende oorzaken boven tafel proberen te krijgen.
- Het aanbieden van hulp (desnoods verplicht) door de mentor, docent, de ondersteuningscoördinator, de coördinator, vertrouwenspersoon of anti-pest coördinator.

Het betrekken van de (meelopende) middengroep bij het pesten

- De mentor bespreekt het pesten met de klas en benoemt de rol van alle leerlingen hierin.
- Er wordt gesproken over mogelijke oplossingen en wat de klas kan bijdragen aan een verbetering van de situatie. De mentor komt hier in de toekomst op terug.

Het bieden van steun aan de ouders

- Ouders die zich zorgen maken over pesten worden serieus genomen.
- De school werkt samen met de ouders om het pesten aan te pakken.
- De school geeft adviezen aan de ouders en/of verwijst ouders zo nodig naar deskundige hulpverleners. Een gepest kind wil zich niet alleen veilig voelen op school; het wil ook geaccepteerd worden. Het verlangt ernaar om zich prettig en zelfverzekerder te voelen. Daar kan begeleiding of een (sociale weerbaarheids-) training aan bijdragen.

Het STAPPENPLAN na een melding van pesten

A. De mentor signaleert dat er gepest wordt

1. De mentor praat eerst met de gepeste en later met de pester apart (volgens vijf sporen aanpak, zie leidraad voor deze gesprekken in bijlage I en II). De mentor bespreekt signalen van pestgedrag altijd met de anti-pestcoördinator.
2. De mentor heeft een gesprek met beide leerlingen en probeert tot goede afspraken te komen.
3. De mentor neemt contact op met de ouders van de pester en de gepeste en betreft ouders bij de vijf sporen aanpak. De mentor bespreekt direct het vervolgtraject indien het pesten zich herhaalt.
4. De mentor praat met de klas in verband met het herstellen van de groepssfeer en om te benadrukken welke verantwoordelijkheid iedere leerling heeft.
5. Indien het probleem blijft doorgaan meldt de mentor het pestgedrag aan de teamleider. De mentor geeft de teamleider de notities van de gebeurtenissen en de afspraken die zijn gemaakt. Ook worden de ouders/verzorgers op de hoogte gesteld.

B. De Teamleider

1. De teamleider kan de rol van de mentor overnemen bij escalatie van het pestgedrag en wanneer het pesten het klassenverband overstijgt.
2. De teamleider heeft zo nodig een gesprek met de gepeste en de pester apart of organiseert direct een gesprek tussen beide partijen.
3. In het contact met de pester is het doel drieledig, namelijk:
  - a. Confronteren
  - b. Mogelijke achterliggende problematiek op tafel krijgen
  - c. Helderheid geven over het vervolgtraject bij herhaling van pesten.
4. De teamleider stelt de betrokken ouders op de hoogte bij herhalingsgedrag en verzoekt hen om met hun kind te praten en stelt hen op de hoogte van het vervolgtraject.
5. Als geen verbetering geconstateerd wordt krijgt de pestende leerling een sanctie. Indien wenselijk/noodzakelijk wordt deskundige hulp ingeschakeld: intern of extern.
6. De teamleider koppelt informatie terug naar de mentor en evt. naar het ondersteuningsteam.
7. De anti-pestcoördinator coördineert de systematische aanpak van pestgedrag, registreert peestsituaties en is een vraagbaak binnen de school. Wanneer dat wenselijk of noodzakelijk is, verwijst de anti-pestcoördinator de leerling door naar andere instanties, gespecialiseerd in nazorg bij pesten. De anti-pestcoördinator houdt ondersteuningscoördinatoren op de hoogte.

C. Sancties

Hieronder is beschreven welke acties/sancties aan de orde zijn bij pesten.

Anti-pest protocol Pestgedag	Acties en sancties m.b.t. pester	Betrokken vanuit school
Eenmalig pesten	<ul style="list-style-type: none"> • Gesprek over omgangsregels • Excuses aan gepeste • Eventueel sanctie uitvoeren • Melding bij ouders • Melden bij anti-pestcoördinator	Mentor
Herhaling van pesten	<ul style="list-style-type: none"> • Disciplinair gesprek • Gesprek met ouders • Excuses aan gepeste • Sanctie uitvoeren	Mentor, anti-pestcoördinator
Pesten blijft doorgaan	<ul style="list-style-type: none"> • Interne schorsing • Bespreken met OC • Afspraken met leerling en ouders over te verwachten gedrag inclusief consequenties als afspraken niet worden nagekomen (vastgelegd en getekend) • Excuses aan gepeste	Mentor, anti-pestcoördinator, teamleider, ondersteuningscoördinator
	<ul style="list-style-type: none"> • Sanctie uitvoeren	
Negatief gedrag blijft gehandhaafd. Geen verbetering merkbaar	<ul style="list-style-type: none"> • Schorsing of verwijdering	Teamleider, directie

Waar aan de orde kan er melding en/of aangifte worden gedaan bij de politie door het slachtoffer en/of de ouders. Ook de schoolleiding kan overgaan tot melding bij de politie.

Betrokkenheid van leerlingen van andere scholen.

Het kan voorkomen dat er een pestsituatie ontstaat waarbij leerlingen van andere scholen betrokken zijn. Teamleiders nemen contact op met de school die betrokken is, en zij vervolgen het stappenplan.

Bijlage I Leidraad voor een gesprek met een gepeste leerling

Vooraf:

- Beloof de gepeste leerling nooit vertrouwelijkheid
- Complimenteer de gepeste leerling met het feit dat de leerling het probleem aan durft te pakken.

Feiten:

- Klopt het dat je gepest wordt? (H)erkenning van het probleem.
- Door wie word je gepest? (Doorvragen: zijn er nog meer?)
- Waar word je gepest? (doorvragen: zijn er nog meer plekken?)
- Hoe vaak word je gepest?
- Waarmee word je gepest?
- Hoe lang speelt het pesten al?
- Ben je al eerder gepest?
- Weten je ouders of andere personen dat je gepest wordt?
- Wat heb je zelf tot nu toe aan het pesten proberen te doen?
- Wat is jouw rol geweest in de situatie?
- Zijn er leerlingen die jou wel eens proberen te helpen?
- Wat wil je dat er nu gebeurt; wat wil je bereiken?

Bespreek samen met de leerling wat hij/zij kan doen tegen het pesten en bekijk waar de leerling aan wil werken om de situatie te verbeteren. Let daarbij op de volgende aspecten:

- Hoe communiceert de leerling met anderen?
- Welke lichaamstaal speelt een rol?
- Hoe gaat de leerling om met zijn gevoelens en hoe maakt hij deze kenbaar aan anderen?
- Heeft de leerling genoeg vaardigheden om weerbaarder gedrag te tonen naar de pester?

Bijlage II Leidraad voor een gesprek met de digitaal gepeste leerling

Voorbeeld 1: een blootfoto van een leerling is op het internet geplaatst:

- luister naar de leerling
- toon begrip en veroordeel niet
- meld het bij de coördinator mentoraat of vertrouwenspersoon
- meld het bij de provider met verzoek tot verwijderen van de foto. Zet jouw provider in dit emailadres: abuse@provider.nl
- adviseer de ouders aangifte te doen bij de politie/schoolagent
- probeer de dader te achterhalen
- voer maatregelen richting dader uit

Voorbeeld 2: over een leerling wordt geroddeld via digitale media:

- geef steun en luister naar de leerling
- adviseer de leerling berichten te bewaren en op te slaan
- probeer de dader te achterhalen via systeembeheerder en slachtoffer
- voer eventueel een klassengesprek (de dader kan ook gevonden worden door in de klas te praten over wat er is gebeurd)
- spreek de pesters aan
- neem contact op met ouders
- mogelijke verwijzing naar de schoolagent

Aanvulling:

Soms is de identiteit van de dader te achterhalen door uit te zoeken van welke computer op school het bericht is verzonden. Je gebruikt daarvoor de zogenaamde logfiles van de school-server. Je hebt hier vanzelfsprekend ondersteuning van de systeembeheerder of ICT-coördinator bij nodig.

Soms is het niet mogelijk de dader te achterhalen en zit er niets anders op dan het effect te minimaliseren. Dit kan het beste door het slachtoffer op het hart te drukken niet te reageren op haatmail of andere ongewenste berichten

Bijlage III Leidraad voor een gesprek met een leerling die pest

Alvorens er een gesprek met de pester wordt gehouden heeft degene die het gesprek aangaat zich er van overtuigd dat degene met wie het gesprek plaatsvindt inderdaad schuldig is aan het gemelde gedrag. Het doel van dit gesprek is vierledig:

- de leerling confronteren met zijn gedrag en de pijnlijke gevolgen hiervan
- Achterliggende oorzaken boven tafel proberen te krijgen
- Het maken van afspraken om het pestgedrag te doen laten stoppen
- Het schetsen van de stappen die volgen wanneer het pestgedrag niet stopt

Confronteren

Confronteren is

- *Probleemgericht* en richt zich op gedrag wat waar te nemen is. Zodra we interpretaties gaan geven aan gedrag, wordt het persoonsgericht, bijvoorbeeld: je hebt cola in de tas van Piet laten lopen. Dat doe je zeker omdat je graag de lolligste bent! Zodra we gaan interpreteren reageren we een gevoel van frustratie op die ander af en zijn we gestopt met confronteren en begonnen met kritiseren.
- *Relatiegericht*. Je bent heel duidelijk op de inhoud, in wat je wilt en niet wilt maar met behoud van de relatie, bijvoorbeeld. Ik vind dat je heel erg gemeen doet tegen haar en ik wil dat je daarmee ophoudt. Zeg nooit: Je bent heel gemeen. Kritiek op de persoon voelt als een beschuldiging/afwijzing.
- *Specifiek blijven*. Je benoemt de situatie waar het over gaat en vermijdt woorden als altijd, vaak en meestal.
- *Veranderingsgericht*. Je stelt zaken vast en gaat vervolgens inventariseren hoe het anders kan.

Achterliggende oorzaken

- Nadat het probleem benoemd is, richt jij je op het waarom.
- Hoe komt het dat je dit gedrag nodig hebt? Wat levert het jou op? Wat reageer je af op die ander? Etc.
- Maak duidelijk dat er een tekort aan empathisch vermogen zichtbaar wordt in dit gedrag. Wat gaat 'de pester' daaraan doen?
- Bied zo nodig hulp aan van de counselor (op vrijwillige basis) Het pestgedrag moet stoppen
- Wees duidelijk over de stappen die volgen, wanneer het pestgedrag niet stopt. (zie stappenplan).

Bijlage IV Digitaal pesten

Digitaal pesten

Cyberpesten of digitaal pesten is pesten via telefoon of computer. Het pesten is meestal niet anders dan bij traditioneel pesten: het gaat vaak om uitschelden, belachelijk maken en buiten sluiten. De impact en de aanpak is wel anders.

De effecten van cyberpesten kunnen erger zijn dan bij pesten in het gewone leven. Daders blijven vaak anoniem, of zijn met veel. Bovendien verdwijnen opnames die via de webcam of foto's op internet komen nooit meer. Cyberpesten gebeurt vooral vanuit huis, en is daarom lastig voor de school. Het ruziën en pesten gaat op school vaak door en schoolresultaten lijden eronder. Het cyberpesten heeft een negatief effect op het schoolklimaat.

Vormen van digitaal pesten:

Beledigen via mail, whatsapp, instagram, sms en chat:

Via mail, whatsapp, instagra, sms en andere chats, kunnen leerlingen elkaar vervelende boodschappen sturen. Het kan zijn dat dit anoniem gebeurt of onder een verzonden naam. Het is dan lastig te achterhalen wie er achter het pesten zit.

Misleiden via internet of mobieltje:

Iemand kan zich voordoen als iemand anders, door bijvoorbeeld een nepprofiel aan te maken op social media. Omdat leerlingen elkaar niet kunnen zien, geloven ze al snel dat degene aan de andere kant ook echt degene is die hij/zij zegt dat hij/zij is. Daarnaast kunnen leerlingen de herkenbaarheid van hun mobiel uitschakelen. De persoon die gebeld wordt kan dan niet zien wie hem/haar belt.

Bedreigen via internet of mobieltje:

Omdat leerlingen kunnen verbergen wie ze echt zijn in het contact via internet of mobiel, is het gemakkelijk iemand te bedreigen.

Roddelen via internet:

Via social media kan er makkelijk geroddeld worden. Bijvoorbeeld via whatsapp of andere chats.

Inbreken in iemands mailbox of chatprogramma:

Door achter iemands wachtwoorden te komen, kunnen anderen in zijn of haar mailbox of chatprogramma komen. Op deze manier kunnen ze zich voordoen als die persoon.

Wachtwoord veranderen:

Door achter iemands wachtwoord te komen, kunnen ze het wachtwoord ook veranderen. Zo kan de ander niet meer bij zijn eigen mail, chataccount, of ander social media account.

Foto's en video's plaatsen op het internet.

Met de mobiel kunnen leerlingen ongemerkt foto's/video's maken. Deze foto's/video's kunnen heel persoonlijk of gênant zijn. Door foto's/video's op internet en social media te plaatsen, kunnen heel veel mensen deze foto's/video's bekijken. Als er eenmaal iets op het internet staat, is het heel moeilijk dit te verwijderen. Foto's/video's kunnen overal weer opduiken, en zelfs opgeslagen worden op andere telefoons.

Privé gegevens op een site plaatsen:

Het op een site zetten van iemand privé gegevens kan ervoor zorgen dat deze persoon lastig wordt gevallen door vreemden. Iemand kan ook belachelijk gemaakt worden, door deze gegevens op een compromitterende site te zetten.

Virussen sturen:

Door virussen naar iemands computer te sturen, is het risico dat die computer crasht.

Is digitaal pesten strafbaar?

Er zijn verschillende vormen van digitaal pesten die strafbaar zijn. Leerlingen realiseren zich dat vaak niet. Ook wanneer het slachtoffer lichamelijk letsel, materiële schade is toegebracht, kan de politie worden ingeschakeld.

Aangifte

Bij strafbare feiten kan er aangifte worden gedaan. Voor strafrechtelijke vervolging is er bewijs nodig. Bewijzen van het digitaal pesten zijn bijvoorbeeld chat-logs of schermafdrucken. Bij minderjarige kinderen doen ouders aangifte.

Melding

Als er geen aangifte gedaan kan worden, kan er ook een melding worden gedaan. De politie is dan toch op de hoogte van de feiten. De politie kan op deze wijze feiten verzamelen over een pester.

Stalking

Belaging of stalking is in Nederland bij wet verboden. Dit is het stelselmatig lastigvallen van een persoon door die persoon te achtervolgen, steeds op hinderlijke wijze contact op te nemen en som ook te bedreigen met het oogmerk die ander te dwingen iets te doen, niet te doen of te dulden van wel vrees aan te jagen. Artikel 285b. Bijvoorbeeld iemand die een leerling steedslastigvalt door het sturen van whatsappjes, chats, smsjes, e-mails of andere berichten via social media. Mogelijke straf: geldboete of gevangenisstraf.

Blootfoto's (wet kinderporno)

Het op internet zetten van blootfoto's van minderjarige leerlingen valt onder de wet op de kinderporno. Het maken en het verspreiden van deze foto's is strafbaar. Ook de personen die ze doorsturen zijn dus strafbaar. Artikel 240b.

Hacken

Hacken is niet meer of minder dan inbreken op de computer van een ander.

Vervolgens kan de inbreker allerlei instellingen aanpassen of gegevens stelen. Hacken is een strafbaar feit.

Hoe kan cyberpesten voorkomen worden?

- Leerlingen bewust maken van de gevaren op internet, de effecten van cyberpesten en de strafbare feiten door:
  - Bijv. gastlessen te laten verzorgen door mensen van de kindertelefoon
  - Door project Vriend & Vijand
  - Lessenseries via www.itsuptoyou.nu of www.iksurfveilig.nl
- Pesten bespreekbaar maken in de klas en leerlingen elkaar daarop laten aanspreken, bijvoorbeeld met behulp van www.pestweb.nl (tips tegen digitaal pesten) en www.mediaenmaatschappij.nl (tips voor veilig twitteren)
- Toepassen en actualiseren van het pestprotocol O.a. door
  - vijf sporen plan consequent toepassen
  - sancties van het pestprotocol consequent toe te passen
- Schoolreglement aanpassen Bijvoorbeeld “het maken van opnames van medeleerlingen en docenten zonder toestemming kan leiden tot disciplinaire maatregelen”
- Informeren van ouders Door middel van een ouderavond. Ouders zijn over het algemeen niet goed op de hoogte van wat hun kind op internet doet. Alleen door met ouders samen te werken is cyberpesten aan te pakken. Deze informatie kan ook goed zijn voor alle medewerkers van school.